

Obrnuta Tukididova zamka: struktura i proces rivalstva SAD i Kine

Vladimir TRAPARA¹

Apstrakt: Sve oštrije rivalstvo SAD i Kine postaje glavni element savremenih međunarodnih odnosa, a hoće li među dvema svetskim silama doći do rata – pitanje je svih pitanja. Američki politikolog Grejem Elison (Graham T. Allison) formulisao je i na američko-kinesko rivalstvo primenio koncept Tukididove zamke – strukturnog stresa prouzrokovanog pretnjom „rastuće“ sile da smeni „vladajuću“, koji u najvećem broju istorijskih slučajeva rezultira ratom. Osnovnu slabost Elisonovog koncepta autor vidi u neorealističkom favorizovanju strukturnog činioca promene u raspodeli moći među akterima, nauštrb procesnog činioca njihove revizionističke ili *status quo* orijentacije, pri čemu Elison neutemeljeno pretpostavlja *status quo* orijentaciju „vladajuće“ sile. Polazeći od neoklasičnog realizma autor koriguje koncept Tukididove zamke, ukazujući na to da je revizionizam jednog ili oba rivala „uhvaćenih“ u nju činilac koji odlučujuće doprinosi izbijanju rata, pri čemu kao naročito opasan oblik revizionizma izdvaja hegemonizam. Slučaj kada „vladajuća“ sila posegne za hegemonizmom autor naziva obrnutom Tukididovom zamkom. Osnovna teza ovog rada je da je između SAD i Kine danas na delu obrnuta Tukididova zamka, usled nastojanja SAD da nametnu hegemoniju Kini i ostatku međunarodnog sistema. Reinterpretacijom Elisonovih studija istorijskih slučajeva Tukididove zamke pomoću neoklasičnog realizma, i uz uvođenje pojma obrnute Tukididove zamke, autor formuliše i nove preporuke za sprečavanje američko-kineskog sukoba u budućnosti.

Ključne reči: (obrnuta) Tukididova zamka, Grejem Elison, rivalstvo SAD i Kine, američki hegemonizam, neoklasični realizam.

---

¹ Institute of International Politics and Economics, Belgrade, Senior Research Fellow, vtrapara@diplomacy.bg.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0001-9975-6446>.

Uvod

Godine 2017. iz štampe je izašla knjiga Grejema Elisona (Graham T. Allison), *Predodređeni za rat: mogu li Amerika i Kina da izbegnu Tukididovu zamku?* Ona će odmah postati najzapaženiji akademski naslov o rivalstvu Sjedinjenih Država i Kine, čije zaoštavanje, naročito od dolaska Donalda Trampa (Donald J. Trump) na mesto predsednika SAD, postaje sve dominantniji element ukupnih međunarodnih odnosa. Kako se zaoštavanje nastavilo i nakon Trampove smene Džozefom Bajdenom (Joseph R. Biden), tema knjige ostaje više nego aktuelna. Mogu li dve svetske supersile – jedna vodeća, druga u ozbiljnom usponu – da izbegnu rat za svetsku prevlast, osnovno je pitanje koje Elison postavlja. Da bi odgovorio na to pitanje formulisao je koncept Tukididove zamke, nazvane po čuvenom grčkom istoričaru Tukididu, koji je u *Peloponeskom ratu* obrazložio kako je rivalstvo dveju najmoćnijih grčkih država u 5. veku pre n.e., Atine i Sparte, eskaliralo do totalnog vojnog sukoba koji je obuhvatio čitav tadašnji grčki svet. „Uspion Atine i strah koji je on izazvao kod Sparte, učinili su rat neizbežnim“, Tukididov je citat koji Elison (2017, xiv) koristi da bi na izvornom primeru objasnio funkcionisanje Tukididove zamke: „Kad rastuća sila zapreti da smeni vladajuću, strukturni stres koji iz toga proizilazi čini nasilni sukob pravilom, ne izuzetkom“ (2017, xv). Da se rivalstvo sila „uhvaćenih“ u Tukididovu zamku najčešće završava ratom, pokazali su i rezultati istraživanja u okviru projekta kojim je Elison rukovodio na Harvardu, prema kojima se to dogodilo u dvanaest od ukupno šesnaest takvih rivalstava u modernoj istoriji. Izričit u pogledu toga da se i aktuelno rivalstvo SAD i Kine odvija po modelu Tukididove zamke, ali i da rat među njima nije neizbežan, Elison (2017, 185–240) nastoji da izvuče pouke iz preostala četiri slučaja u kojima do rata ipak nije došlo, te da formuliše preporuke za politiku SAD prema Kini kako bi se predupredio tragičan ishod.

Elisonov poduhvat nesumnjivo je od izuzetnog značaja, kako teorijskog tako i praktičnog, za hvatanje u koštac s temom dinamike i ishoda rivalstava vodećih sila u međunarodnom sistemu, zaključno sa aktuelnim američko-kineskim slučajem. Nedostatak njegovog koncepta Tukididove zamke, međutim, leži u isključivom oslanjanju na strukturni činilac promene u raspodeli moći – uspon jedne sile u odnosu na drugu – pri čemu ispušta iz vida da gotovo u svim razmotrenim slučajevima kada je došlo do rata, do njega nije doveo ovaj uspon sam po sebi, već revizionistička politika jedne ili obeju sila u pitanju. Nasuprot tome, u slučajevima kada do rata nije došlo, sile u pitanju vodile su *status quo* politiku (s izuzetkom SAD i Sovjetskog Saveza u Hladnom ratu, ali ćemo u nastavku videti šta je u njihovom slučaju sprečilo „vrući“ rat). Elison se ne bavi posebno spoljnopolitičkim orijentacijama država, jer je po njemu to pitanje rešeno njihovim mestom u raspodeli moći – „vladajuća“ sila je po automatizmu *status quo* orijentacije, dok

uspon „rastuće“ sile već sam po sebi predstavlja revizionizam, jer ona njime preti da smeni „vladajuću“ na vodećem položaju. Primenjujući to na američko-kineski slučaj, Elison govori isključivo o usponu i njime uslovljenim revizionističkim ambicijama Kine kao izvoru sukoba, ne razmatrajući mogućnost da taj izvor leži u ponašanju druge strane – hegemonizmu SAD na račun Kine i ostatka međunarodnog sistema. Ovaj rad počiva na tezi da su upravo hegemonističke ambicije nekih od vodećih sila u međunarodnom sistemu bile činilac koji će odlučujuće doprineti izbijanju rata u više istorijskih primera koje Elison razmatra (počev od izvornog slučaja Atine i Sparte), te da i u slučaju SAD i Kine izazivaju istu opasnost. Situacija u kojoj „vladajuća“ sila ispoljava hegemonizam prema svom prvom rivalu, povećavajući time verovatnoću za izbijanje rata, može se nazvati – parafraziranjem Elisonove terminologije – obrnutom Tukididovom zamkom.

U nastavku rada najpre se detaljnije izlaže Elisonov koncept Tukididove zamke, da bi usledilo obrazlaganje njegove slabosti koja leži u neorealističkom favorizovanju strukture i „*status quo* pristrasnosti“ prema „vladajućoj“ sili. Nakon toga, vraćajući se na izvorni primer Atine i Sparte i onoga što je Tukidid zaista rekao o njemu, kao alternativa se nudi neoklasični realizam i njegovo uvažavanje spoljnopolitičkih orijentacija država nezavisno od njihovog mesta u sistemskoj raspodeli moći, na osnovu čega se onda reinterpreтирају i Elisonovi moderni istorijski slučajevi Tukididove zamke. To se nadograđuje definisanjem obrnute Tukididove zamke, čije funkcionisanje se razmatra kroz analizu savremenog američko-kineskog rivalstva. Napokon, polazeći od izloženog koncepta i razmotrenih istorijskih slučajeva, ukazuje se i na neke dodatne činioce koji povećavaju/smanjuju mogućnost izbijanja rata između SAD i Kine, te formulišu i nove političke preporuke za izbegavanje takvog scenarija.

Elisonov koncept Tukididove zamke – neorealizam i „*status quo* pristrasnost“

„Ozbiljan strukturni stres prouzrokovan pretnjom rastuće sile da obori vladajuću“, dakle, Elisonova (2017, 29) je definicija Tukididove zamke. Izvorni primer njenog funkcionisanja, koji će Elison iskoristiti kao model za moderne slučajeve koje analizira – uključujući i savremeno rivalstvo SAD i Kine – jeste sukob Atine i Sparte u 5. veku pre n.e, koji je obradio Tukidid. Iz Tukididove analize Elison (2017, 30) izvodi zaključak da je „gravitaciona sila koja je uvukla Atinu i Spartu u sudar: neobuzdani uspon Atine i rastući osećaj Sparte da to podriva njenu predominantnu poziciju u Grčkoj“, koju je ova do Grčko-persijskih ratova uživala preko jednog veka.

Spartu, dakle, Elison (2017, 32–33) posmatra kao „vladajuću“ silu antičke Grčke, čiji su lideri rezonovali da će dopuštanje uspona Atine naposljetku ugroziti njihovu hegemoniju. S druge strane nalazila se Atina kao „rastuća“ sila koja je, „svesna da je odigrala stožernu ulogu u grčkoj pobjedi (nad Persijancima, prim. V. T.)... nastojala da zauzme mesto jedne od vodećih sila Grčke“ (Allison 2017, 31). Njeno polaganje prava na poštovanje i priznanje usled narasle moći, uključujući i u odnosu prema spartanskim saveznicima Megarom i Korintom, naposljetku će isprovocirati odluku Sparte da započne Peloponeski rat: „Atinska asertivnost je nabujala do *hibrisa*; spartanska nesigurnost je prerasla u paranoju“ (Allison 2017, 39–40).

U toku pola milenijuma koji čine moderno doba, Elison (2017, 41–85) je Tukididovu zamku, odnosno rivalstvo dveju vodećih sila u kome „rastuća“ preti da obori „vladajuću“ sa trona, uočio u šesnaest primera, od kojih se dvanaest – poput spartansko-atinskog slučaja – završilo ratom.² Ipak, razmatranje svih ovih slučajeva samo je uvod u analizu onog najvažnijeg – savremenog rivalstva SAD i Kine, s ciljem da se odgovori na ključno pitanje: je li rat među njima neizbežan? Kao glavni element Tukididove zamke u ovom slučaju Elison (2017, vii-x, 6–24) opaža ekonomski i vojni „uspon Kine bez presedana“ i problem koji SAD vide u vezi s njim, počev od Obaminog (Barack Obama) „pivota ka Aziji“, na šta se nadovezao još energičniji odgovor Donalda Trampa u želji da naspram kineskog izazova učini Ameriku kao „vladajuću“ silu „ponovo velikom“. „Ponovo velikom“ svoju zemlju želi da učini i kineski lider Si Đinping (Xi Jinping), što bi značilo da Kina povratu svoju predominaciju u Aziji koju je uživala pre dolaska zapadnih sila, između ostalog da reuspostavi kontrolu nad teritorijama „Velike Kine“ (ne samo Sindhngom i Tibetom, već i Hong Kongom i Tajvanom), da povratu istorijsku sferu uticaja duž svojih granica i susednih mora, te da „zadobije poštovanje drugih velikih sila u svetskim savetima“ (odnosno ojača svoju poziciju u međunarodnim institucijama) (Allison 2017, 107–109). Očigledna je, dakle, Elisonova paralela između današnje Kine i antičke Atine, odnosno ostalih šesnaest slučajeva „rastućih“ sila, gde opasnost od rata izaziva uspon Kine i podozrenje SAD da bi on

² Dvanaest slučajeva koji su okončani ratom su sledeća rivalstva (prva po redu u svakoj dijadi je „vladajuća“, druga je „rastuća“ sila): Francuska – Habzburzi (prva polovina 16. veka), Habzburzi – Osmanlijsko carstvo (16. i 17. vek), Habzburzi – Švedska (prva polovina 17. veka), Holandija – Engleska (druga polovina 17. veka), Francuska – Velika Britanija (kasni 17. do sredine 18. veka), Ujedinjeno Kraljevstvo – Francuska (kasni 18. i rani 19. vek), Francuska i Ujedinjeno Kraljevstvo – Rusija (sredina 19. veka), Francuska – Nemačka (sredina 19. veka), Kina i Rusija – Japan (kasni 19. i početak 20. veka), Ujedinjeno Kraljevstvo uz podršku Francuske i Rusije – Nemačka (rani 20. vek), Sovjetski Savez, Francuska i Ujedinjeno Kraljevstvo – Nemačka (sredina 20. veka), Sjedinjene Države – Japan (sredina 20. veka). Četiri slučaja u kojima nije došlo do rata su: Portugalija – Španija (kasni 15. vek), Ujedinjeno Kraljevstvo – Sjedinjene Države (rani 20. vek), Sjedinjene Države – Sovjetski Savez (1940-e do 1980-ih), Ujedinjeno Kraljevstvo i Francuska – Nemačka (1990-e do danas) (Allison, 2017, 42, 244).

mogao da ugrozi njihovu prevlast. Podozrenje koje je delom zasnovano i na sopstvenom iskustvu, odnosno ekspanzivnom ponašanju samih SAD u vreme predsednika Teodora Ruzvelta (Theodore Roosevelt) na prelazu iz 19. u 20. vek, a na krilima prethodno ostvarenog ekonomskog uspona (Allison 2017, 89–106).

Elisonov koncept Tukididove zamke, koji opasnost od izbijanja ratova među velikim silama dovodi u vezu sa promenom u raspodeli moći među njima, nije novost u nauci o međunarodnim odnosima. Recimo, prema teoriji tranzicije moći Organskog (Abramo Fimo Kenneth Organski) (1958, 299–338) do rata skoro uvek dolazi (sem u slučaju SAD i Britanije) kad novoindustrijalizovana sila, nezadovoljna svojim mestom u postojećem poretku (ili poretkom samim), izazove dominantnu silu koja je taj poredak izgradila. Teorija međunarodne političke promene Roberta Gilpina (Robert Gilpin) (1981) takođe razmatra „hegemonske“ ratove kao sredstvo promena u međunarodnom sistemu pod uticajem izmenjene raspodele moći među njegovim jedinicama. Poput Gilpina, Elison zauzima neorealistički pristup, koji u obzir uzima isključivo strukturni činilac raspodele moći kao uzrok potencijalnog sukoba među velikim silama.³ To proizvodi dva osnovna problema. Prvi je da, nakon što već u startu prizna da to ne znači i neizbežnost takvog rata, a istorijski primeri koje je naveo pokazuju da on u četiri slučaja zaista nije izbio, Elisonu (2017, 187–213) strukturni činilac više nije dovoljan da objasni zašto rat nekad izbija a nekad ne, već mora da posegne za nekim drugim činiocima (konkretno je nabrojao njih dvanaest, kao „dvanaest ključeva za mir“). Time Elison „iskače“ iz neorealizma, a da nije „uskočio“ u neki drugi pravac koji bi sistematizovao navedene činioce. Drugi problem je što Elison time što izbegava da sistematizuje razlike u konkretnim spoljnim politikama država, koje ne potiču isključivo od strukturnog činioca, upada u „*status quo* pristrasnost“ prema „vladajućoj“ sili. Naime, nosilac promene u međunarodnom sistemu u njegovom konceptu je isključivo „rastuća“ sila, čiji uspon je taj koji menja raspodelu moći do tačke gde „hegemonski“ rat postaje verovatan ishod. Čak i kad „rastuća“ sila ne ispoljava otvorene revizionističke ambicije, Elison će njene narasle kapacitete videti kao dovoljne da izazovu osećaj pretnje kod „vladajuće“ sile, čime se približava konceptu bezbednosne dileme.⁴ S druge strane, „vladajuća“ sila, s obzirom na to da njena relativna moć u odnosu na „rastuću“ opada, u ovom konceptu može jedino da bude zainteresovana za odbranu *status quo*-a, odnosno nikako ne može da bude revizionistička, tj. da ona bude ta koja će

---

³ Osnivač neorealizma u nauci o međunarodnim odnosima je Kenet Volc (Kenneth N. Waltz). Prema njemu, organizujuće načelo međunarodne politike je anarhija (odsustvo jedinstvenog centra upravljanja), usled čega se jedinice međunarodnog sistema (države) ne razlikuju po ulogama, već samo po moći (sposobnostima), tako da je raspodela moći (sposobnosti) jedini kriterijum razlikovanja tipova međunarodnih sistema i ključni činilac koji utiče na ponašanje država (Waltz 1979, 88–99).

težiti promeni u sistemu i time izazvati rat. U nastavku rada, uvođenjem u igru pravca koji sistematizuje razliku između revizionističke i *status quo* orijentacije država nezavisno od njihovog mesta u raspodeli moći, upravo se dovodi u pitanje automatska *status quo* orijentacija „vladajuće“ sile, a za početak ćemo videti šta nam još u tom smislu otkriva izvorni Tukididov primer Peloponeskog rata.

Šta je Tukidid zaista rekao? – neoklasični realizam kao alternativa

Elisonova teza da je Peloponeski rat izazvan strahom Sparte kao „vladajuće“ sile od „rastuće“ Atine zasniva se na sledećem izvornom Tukididovom (1999, 30) citatu: „Najistinitiji uzrok, ali onaj o kome se najmanje govori, mislim da je bio taj što su Atinjani postali velika sila i što su ulivali strah Lakedomoncima i tako ih primorali na rat“. Elison, međutim, tek usputno prelazi preko drugog citata, koji zapravo rasvetljava pravu prirodu spartansko-atinskog rivalstva: „Tako Lakedominci izglasaše da se ugovor raskine i otpočne rat ne toliko po nagovoru saveznika, koliko stoga što su strahovali da se Atinjani *još više ne osile*, uviđajući, pri tom, da im je *već potčinjen veliki deo Helade*“ (Tukidid 1999, 58, kurziv V. T.). Prethodno, Tukidid (1999, 52–53, kurziv V. T.) navodi reči atinskih poslanika u Sparti uoči rata: „...zar smo zaslužili da budemo toliko omrznuti kod Helena samo zato što posedujemo imperiju... Lakedominci... i da ste u Persijskom ratu *održali do kraja svoju hegemoniju*, vi biste bili isto tako omraženi kao mi... Otuda i mi nismo učinili ništa neobično, nesvakidašnje ili u neskladu s ljudskom prirodom kad smo *prihvatili vrhovnu vlast* koja nam se nudila... Pa i vi sami, kada biste *srušili nas i preuzeli vođstvo*, začas biste izgubili simpatije koje ste stekli zbog straha koji mi ulivamo...“. U trenutku kada Sparta, dakle, odlučuje da krene u rat, Atina je već uveliko bila najmoćnija – Elisonovim rečnikom, može se reći čak i „vladajuća“ (kako je i samu sebe videla) – grčka država, što samo po sebi nije predstavljalo problem koji bi naterao Spartu da započne rat, tj. raskine ugovor kojim je okončan prethodni. Problem će nastati onda

---

⁴ Bezbednosna dilema je koncept koji je u nauku o međunarodnim odnosima uveo neorealista Robert Džervis (Robert Jervis). Prema njemu, to je situacija u kojoj „mnoga od sredstava kojima država nastoji da uveća sopstvenu bezbednost, umanjuju bezbednost drugih“ (Jervis 1978, 169). Odnosno, u uslovima međunarodne anarhije države su nesigurne da li iza mera koje druge države preduzimaju da zaštite svoju bezbednost stoje isključivo defanzivne ili možda ofanzivne namere, te same reaguju sličnim merama da bi osigurale svoju bezbednost, što druge dovodi u sličnu nesigurnost i na duži rok dovodi do trke u naoružanju koja ugrožava bezbednost svih time što preti da nenameravano eskalira do rata.

kada Atina svoju naraslu moć bude počela da koristi za širenje svoje sfere uticaja na račun neutralnih država i pritiskanje spartanskih saveznika, što bi naposljetku rezultiralo i potčinjavanjem same Sparte.⁵ Ovo i sam Elison (2017, 31–33) priznaje kada kaže da je Atina imala daleko najveću flotu (pratili su je neutralna Kerkira i spatanski saveznik Korint, čiji će sukob i biti varnica koja će eskalirati ka Peloponeskom ratu), te da je defanzivni savez formiran protiv Persije pretvorila u pomorsku imperiju, dok je Sparta bila konzervativna sila kojoj su smetale bezgranične atinske ambicije da promoviše demokratiju kod drugih i pritiska neutralne da se pridruže njenom savezu. Sparta, dakle, nije branila sopstvenu hegemoniju – koju nije ni posedovala – od uspona Atine, već svoj opstanak kao nezavisne sile i opstanak svog saveza od hegemonističkih ambicija od nje već uveliko moćnije Atine. Atinski hegemonizam pak nije automatski proizilazio iz njenog uspona već je bio *izbor* Atine, demonstriran već pri prijemu neutralne Kerkire u savez: „Atinjani su, naime, verovali da će između njih i Peloponežana svakako doći do rata i zato nisu želeli da toliku kerkirsku flotu prepuste Korinćanima“ (Tukidid 1999, 39). Zašto bi moralo da dođe do rata ako je Atina svesna da je moćnija od Sparte i da može da osigura svoju bezbednost i *status quo* politikom? Ovu nijansu neorealizam ne može da prepozna, već je potrebno poslužiti se drugim pravcem.

Za razliku od neorealizma, koji uzroke međunarodnih sukoba traži isključivo na nivou međunarodnog sistema, odnosno strukture – raspodele moći među njegovim jedinicama/državama, neoklasični realizam kombinuje sistemski sa jediničnim/državnim nivoom analize, odnosno traga za uzrocima i među unutrašnjim činionicima koji opredeljuju spoljnu politiku država.⁶ To znači da u međunarodnim odnosima nije bitna samo struktura – kako je moć raspodeljena među državama, već i proces – kako se države ponašaju, odnosno šta rade s moći koju imaju, a to zavisi i od unutrašnjih činilaca. U tom smislu, osnovni spoljnopolitički izbor koji država može da napravi, nezavisno od (ili barem ne samo zbog) svog mesta u sistemskoj raspodeli moći, jeste hoće li biti *status*

---

⁵ Tukidid (1999, 70) to još jednom potvrđuje: „Bio je to period u kome su Atinjani učvrstili svoju imperiju i došli do velike moći. Lakedominci, koji su sve to primećivali, samo su ih povremeno sprečavali u tome i u toku ovoga perioda većinom su mirovali... Ali na kraju, vlast Atinjana počela je vidno da se uzdiže tako da je to već pretilo njihovom savezu“. Čak i tada, spartanski kralj Arhidam bio je svestan slabosti Sparte u odnosu na Atinu i smatrao da u rat ne treba ulaziti dok Sparta ne ojača i pridobije još saveznika (Tukidid 1999, 54–56).

⁶ Izraz neoklasični realizam skovao je Gideon Rouz (Gideon Rose), u preglednom radu (1998) gde je u knjigama nekoliko autora pronašao kombinovanje neorealizma (međunarodni nivo analize) i njegovog prethodnika klasičnog realizma (jedinični nivo analize). Neoklasični realizam razvio se 90-ih prošlog veka kao odgovor na neuspeh neorealizma da predvidi kraj Hladnog rata, te se danas kroz radove niza autora potvrdio kao pravac koji je svojom osetljivošću za činioce sa različitih nivoa analize učinio čitavu realističku školu mišljenja podesnijom za proučavanje savremenih međunarodnih odnosa nego što se to činilo neposredno posle Hladnog rata.

quo ili revizionistički orijentisana.⁷ Revizionizam bi podrazumevao dve stvari: težnju da se proširi teritorijalna sfera uticaja, bilo direktnim proširenjem državne teritorije (danas ređa pojava, najnoviji primer su ruske aneksije ukrajinske teritorije), bilo indirektnom kontrolom nad drugim državama – ograničavanjem njihovog suvereniteta putem diktiranja njihove spoljne i unutrašnje politike, te njihovim uvlačenjem u međunarodne integracije pod svojim vođstvom; sistematsko kršenje međunarodnih bezbednosnih i ekonomskih pravila ponašanja i/ili težnju da se ona izmene u sopstvenu korist.⁸ Miran ekonomski i vojni uspon neke države, bez obzira što ima za posledicu promenu u sistemskoj raspodeli moći, *nije revizionizam*, ukoliko nije praćen jednim od dva navedena modela ponašanja. To, dakle, znači da „rastuća“ sila ne mora automatski da bude revizionistička. S druge strane, i „vladajuća“ to može da bude. Iako Elison u svojoj knjizi ne definiše eksplicitno „vladajuću“ silu, iz njegovog izlaganja je jasno da je u pitanju trenutno ili barem do skora najmoćnija država u međunarodnom sistemu, koja poseduje veliku teritorijalnu sferu uticaja (regionalnu ili ekstraregionalnu hegemoniju) i odlučujuće utiče na oblikovanje, tumačenje i sprovođenje međunarodnih bezbednosnih i ekonomskih pravila ponašanja (u savremeno doba bi se moglo dodati i da ima dominantan položaj u međunarodnim institucijama). Ovo, međutim, ne znači da je ona apsolutni gospodar sistema (otuda je izraz „vladajuća“ i stavljen pod navodnike), jer je on i dalje anarhičan – bez jedinstvenog centra upravljanja, već u njemu pored „vladajuće“ postoje i druge velike sile kao nezavisni centri moći. U tom smislu,

---

⁷ O *status quo* i revizionističkoj orijentaciji država, opredeljenoj pored sistemskog i činiocima sa jediničnog nivoa analize, govori neoklasični realista Randal Šveler (Randall L. Schweller) (1994). Šveler (1996) uz to kritikuje neorealiste zbog ideje da međunarodni sistem favorizuje *status quo* politiku, ocenjujući da bezbednosna dilema ne bi ni mogla postojati bez revizionističkih država. Inače, nisu svi neorealisti „*status quo* pristrasni“, odnosno ne misle svi da sistem favorizuje *status quo* politiku. To važi samo za defanzivne neorealiste (poput Volca), dok recimo ofanzivni neorealista Džon Miršajmer (John J. Mearsheimer) (2001, 4–14) smatra upravo suprotno – da anarhična priroda međunarodne politike tera države na ofanzivno ponašanje, odnosno težnju ka proširenju uticaja i u krajnjem uspostavljanju hegemonije. Elison (kao i Gilpin pre njega) bi onda spadao u treću grupu – neorealista koji vide stabilnu raspodelu moći kao podsticajnu za *status quo*, dok bi njena promena favorizovala revizionističko ponašanje (kod „rastuće“ sile). Organski (1958, 325–333) pak, u duhu klasičnog realizma, razlikovao je *status quo* i revizionističku orijentaciju i kod jačih i kod slabijih sila (te uticao na Švelera ocenom da rat postaje verovatan kad se ukupna moć revizionističkih približi ukupnoj moći *status quo* sila), ali je i sam ispoljio „*status quo* pristrasnost“ prema dominantnoj sili ocenom da je ona uvek zadovoljna postojećim stanjem, jer je ona ta koja je izgradila aktuelni poredak. Istini za volju, i sam Šveler (2010, 145–147, 150–153) u jednom od svojih novijih radova ispoljava istu pristrasnost, tvrdeći da je u unipolarnom sistemu najmoćnija sila automatski *status quo* orijentacije, dok su one sile koje bi da je uravnoteže revizionističke.

⁸ Ova formulacija donekle je vođena Gilpinovim (1981, 9–49) određenjem međunarodne političke promene.

težnja „vladajuće“ sile da izmeni ovu činjenicu u svoju korist (Tukididovim rečnikom rečeno – da se „još više osili“), tako što će proširenjem sfere uticaja i kršenjem/izmenom međunarodnih pravila ponašanja nastojati da eliminiše preostale velike sile iz sistema, te da uspostavi apsolutno gospodstvo nad njim – globalnu hegemoniju – pretvarajući ga iz anarhičnog u hijerarhijski, nije ništa drugo do revizionizam i to u svom neograničenom vidu.⁹ Tu situaciju, koja je tema narednog poglavlja, nazvaćemo obrnutom Tukididovom zamkom.

Pregled Elisonovih šesnaest modernih slučajeva Tukididove zamke pruža jak osnov za tezu da je upravo revizionizam jedne od (ili čak obeju) rivalskih sila bio ključni činilac koji je doveo do rata, jer je bio prisutan u svih dvanaest slučajeva okončanih ratnim ishodom. Najrazorniji ratovi – Tridesetogodišnji, Napoleonovi, Prvi i Drugi svetski – dogodili su se onda kada je pojedinačno najmoćnija sila u sistemu (Habzburška imperija, Francuska, Nemačka) pokušala da ostvari kontinentalnu/globalnu hegemoniju. S druge strane, od četiri slučaja u kojima do rata nije došlo, u njih tri su obe sile bile *status quo* orijentisane. U slučaju Portugalije i Španije, koje su svoje rivalstvo razrešile arbitražom rimskog pape i podelom sfera uticaja na morima, Elison (2017, 188–191, 245–247) čak i eksplicitno podvlači da su one našle zajednički interes u preuzimanju uloge „čuvara *status quo*-a“ protiv nadolazećih pomorskih sila (Engleske, Francuske i Holandije). Uspon Sjedinjenih Država, iako je u početku izazivao podozrenje u Ujedinjenom Kraljevstvu, ipak se neće pokazati kao pretnja po njegovu bezbednost kao što je to bio uspon Nemačke (Allison 2017, 194–200, 271–273). Slučaj ujedinjene Nemačke nakon 1990, s jedne, i Francuske i Ujedinjenog Kraljevstva, s druge strane, ekonomski i institucionalno integrisanih u Evropsku uniju, ne zahteva posebno obrazlaganje (Allison 2017, 191–194, 283–286). Jedini slučaj koji nije okončan ratom, a postojao je revizionizam (i to obeju rivalskih sila), bio je Hladni rat SAD i Sovjetskog Saveza. To je, međutim, i jedini slučaj od navedenih gde je postojala bipolarna raspodela moći koja je favorizovala stabilnu ravnotežu među rivalima, ojačanu nuklearnim odvraćanjem.¹⁰ Štaviše, Hladni rat je okončan kad je Sovjetski Savez napustio revolucionarnu ideologiju i preorijentisao se na *status quo* politiku. Šta imamo u slučaju aktuelnog rivalstva SAD i Kine? Odgovor se može dati u vidu dve loše vesti: u pomenutom rivalstvu postoji revizionistički akter; to, međutim, nije onaj akter na koga Elison ukazuje.

---

⁹ Ne samo što niko nikada u moderno doba nije uspostavio globalnu hegemoniju (iako je bilo nekoliko pokušaja), već Miršajmer (2001, 40–42), recimo, smatra da ona zbog „stopirajuće moći vode“ – teškoće projekcije moći preko velikih vodenih površina – nije ni izvodljiva, već da države u najboljem slučaju mogu da se nadaju regionalnoj hegemoniji. Malopre je pomenuta i ekstraregionalna hegemonija, koja podrazumeva kontrolu nad regionima izvan sopstvenog, a nju kao pojam uvodi neoklasični realista Kristofer Lejn (Christopher Layne) (2006).

Obrnuta Tukididova zamka – slučaj SAD i Kine

Polazeći od iznetog preispitivanja Elisonovog koncepta Tukididove zamke i neoklasičnog realizma kao teorijske osnove, obrnuta Tukididova zamka može se definisati kao strukturno-procesni stres izazvan nastojanjem „vladajuće“ sile u međunarodnom sistemu da uspostavi hegemoniju. Odnosno, preneseno na bilateralni odnos s njenim prvim rivalom, model obrnute Tukididove zamke važio bi za svako rivalstvo u kome bi „vladajuća“ sila nastojala da nametne hegemoniju „rastućoj“. Obrnuta Tukididova zamka se na taj način suštinski ne razlikuje od primera klasične Tukididove zamke u kojima je „rastuća“ sila pretekla „vladajuću“ po moći i počela da ispoljava hegemonističke ambicije u odnosu na nju i sistem u celini. Takvi primeri su odnos antičke Atine i Sparte kao izvorni slučaj Tukididove zamke, te odnos Habzburga (od polovine 16. do polovine 17. veka),¹¹ Francuske (na prelazu iz 18. u 19. vek) i Nemačke (prva polovina 20. veka) prema svojim rivalima u okviru modernih primera koje Elison razmatra, ali i – savremeni odnos Sjedinjenih Država i Kine. Umesto osnovne teze Elisonove knjige, da je opasnost od rata posledica uspona Kine i njene pretnje da obori SAD sa vodećeg položaja, ovaj rad nudi suprotnu – da je ratna opasnost posledica hegemonističkih ambicija SAD kao višedecenijski najmoćnije sile u međunarodnom sistemu, kako u odnosu na sistem u celini tako i prema Kini kao svom glavnom rivalu i prepri na putu ka globalnoj hegemoniji.

Kineski ekonomski i vojni uspon u poslednjih nekoliko decenija jeste vrtoglav, ali je do sada uglavnom bio miran, te nije bio praćen sistematskim kršenjem međunarodnih pravila.¹² Elisonova optužba na račun Kine da ona želi da postane

¹⁰ Bipolarni sistem stabilniji je od multipolarnog, jer u njemu ne postoji pojava „okivanja“ (*chain-ganging*), odnosno mogućnost da treće sile uvuku svoje saveznike u rat, kao i od tripolarnog, gde uvek postoji podsticaj da se dve sile udruže protiv treće. O „okivanju“ su pisali neoklasični realisti Tomas Kristensen (Thomas J. Christensen) i Džek Snajder (Jack Snyder) (1990), a o nestabilnosti tripolarnih sistema Šveler (1998). Uz to, iako Elison (2017, 200–210, 281–283) o Hladnom ratu govori kao o primeru Tukididove zamke u kome je Sovjetski Savez igrao ulogu „rastuće“ sile, činjenica je da je njegov relativni uspon u odnosu na SAD zaustavljen nekad pri sredini perioda konfrontacije dveju tadašnjih supersila.

¹¹ Zanimljivo je da u rivalstvu Habzburga i Švedske, koje je kulminiralo Tridesetogodišnjim ratom, Elison tretira Habzburga kao „vladajuću“ silu, tako da bi njihov pokušaj da uspostave katoličku hegemoniju u Evropi mogao da se posmatra i kao primer obrnute Tukididove zamke.

¹² Ričard Sakva (Richard Sakwa) (2023a, 33–46) tvrdi da, mada Kina ispoljava određene znake revizionizma, on ima za cilj odbranu postojećeg međunarodnog sistema, te ga naziva „neorevizionizmom“, dok stvarnom revizionističkom silom smatra SAD. Na drugom mestu to i precizira tvrdeći da je Kina neorevizionistička sila koja brani međunarodni sistem zasnovan na „suverenom internacionalizmu“ i Povelji UN, dok je ono čemu upućuje izazov američkom potporetku liberalne hegemonije (Sakwa 2023b, 136–166). Nenad Stekić (2023) pak Kinu naziva

„ponovo velika“ tako što će proširiti sferu uticaja i uspostaviti dominaciju u Aziji potkrepljena je nedovoljno ubedljivim argumentima, od toga da Kina želi kontrolu nad Tajvanom kao *svojom* teritorijom, do toga da se spori sa nekoliko susednih država oko suvereniteta nad nekoliko malih ostrva u susednom Južnom kineskom moru. Iako je tačno da bi Kina želela jači glas u međunarodnim ekonomskim institucijama koje su pod američkom dominacijom, te da je sklona izvrđavanju određenih ekonomskih pravila (poput onih koja se tiču intelektualne svojine), činjenica je da je najveći deo njenog ekonomskog uspona izveden *u skladu s pravilima*, odnosno da je aktuelni međunarodni ekonomski poredak (pretežno oblikovan od strane SAD) pogodovao, a i dalje pogoduje kineskom usponu. Konačno, slučaj kineskog kršenja pravila o međunarodnom miru i bezbednosti – u smislu agresije na drugu državu ili otvorenog mešanja u njene unutrašnje poslove – nije zabeležen, niti Kina (za razliku od SAD) poseduje klasični vojni savez koji bi joj služio kao instrument za tako nešto. S druge strane, elementi revizionizma SAD u odnosu na Kinu i na širi međunarodni sistem, s krajnjim ciljem uspostavljanja globalne hegemonije, mnogo su očigledniji i mogu se podeliti u tri grupe: širenje sfere uticaja u Evropi i Aziji, kojim se Kina potencijalno opkoljava i sa kopna i sa mora; sistematsko kršenje međunarodnih pravila, uključujući i ekonomska, na štetu nezavisnih aktera u međunarodnim odnosima, uključujući i Kinu; politika promene režima s ciljem izmene spoljne politike protivnika, oprobana u više slučajeva „otpadničkih“ država, ali i uz potencijalnu primenu u samoj Kini – što i Elison pominje kao jednu od opcija.

Nakon Hladnog rata, SAD su sa svoje dotadašnje defanzivne politike obuzdavanja (*containment*) Sovjetskog Saveza i komunizma prešle na ofanzivnu politiku širenja sfere uticaja na područja koja je do tada kontrolisao njihov rival, ili su se nalazila van kontrole supersila. Odnosno, sa *status quo* orijentisane velike strategije „oššor uravnoteživanja“ (*off-shore balancing*), koja podrazumeva sprečavanje evropskih i azijskih sila da uspostave regionalnu hegemoniju, prešle su na revizionističku veliku strategiju liberalne hegemonije, s ciljem da same prošire već postojeću ekstrateritorijalnu i naposljetku uspostave globalnu hegemoniju, potčinjavanjem

---

„oklevajućim hegemonom“, što znači da Kina, iako bi joj dosadašnji vrtoglavi uspon moći to dozvolio, zasad okleva da se upusti u hegemonističko ponašanje. Srđan Vučetić (2022, 155–186) primećuje hegemonističko ponašanje Kine samo u sopstvenom regionu, ali uz slabe izgleda na uspeh (lojalnost prema Kini u jugoistočnoj Aziji pokazuju samo Laos, Kambodža i Mijanmar). Postoji i teza o „delimično mirnom rastu Kine“, kojim ona izbegava da isprovocira neprijateljsku reakciju bilo svojih suseda bilo SAD, ali za svaki slučaj jača i vojne kapacitete (Huwaidin, Boateng 2022, 187–208). Naposljetku, u prilog tezi o odsustvu kineskog revizionizma (makar na globalnom planu) govori i njeno civilizacijsko viđenje sebe kao „Srednjeg kraljevstva“ koje ne oseća potrebu da osvoji svet, jer ga već vidi uređenim (u harmoniji), a od drugih traži poštovanje, ne preobraćenje (Kissinger 2014, 213–226, 363).

preostalih nezavisnih velikih i regionalnih sila, a u ime liberalnih vrednosti/ideologije.¹³ To je najviše došlo do izražaja u Evropi, gde su SAD u prve tri posthladnoratovske decenije proširile sferu uticaja na područja bivše nesvrstane Jugoslavije, članice bivšeg Varšavskog pakta iz kojih se sovjetska vojska povukla, kao i na neke od bivših sovjetskih republika. Ovo širenje, oličeno u proširenju Severnoatlantskog vojno-političkog saveza (NATO) se uglavnom odvijalo uz dobrovoljni pristanak država u pitanju (hegemonija „po pozivu“), uz upadljiv izuzetak Srbije, da bi pokušaj da se i identitetski podeljena Ukrajina uvuče u prostor američke ekstraregionalne hegemonije došao u sukob sa rivalskim ambicijama Rusije da je kontroliše.¹⁴ Ovo će rezultirati protivustavnom promenom ukrajinskog režima, građanskim ratom i ruskom intervencijom u toj zemlji, a zatim i punom ruskom invazijom i aneksijama ukrajinske teritorije, te indirektnim oružanim sukobom SAD i Rusije koji se trenutno vodi na tlu Ukrajine. Za razliku od Evrope, nasilno širenje američke sfere uticaja na Bliskom istoku biće više pravilo nego izuzetak, te će se uglavnom odvijati kroz politiku promene režima oružanim intervencijama u nekoliko država regiona. Naposljetku će (pre svega zahvaljujući ruskoj intervenciji u Siriji i delovanju Irana kao regionalne sile) doživeti i neuspeh, te će uspostavljanje ekstraregionalne hegemonije SAD na Bliskom istoku ostati nedovršeno. U Indopacifičkom regionu pak, SAD će se izmiriti s nekim od svojih hladnoratovskih protivnika (poput Vijetnama, dok sličan manevar sa Severnom Korejom nije uspeo), te će, naročito počev od Obaminog „zaokreta ka Aziji“, izgraditi niz bilateralnih i multilateralnih bezbednosnih aranžmana usmerenih ka geopolitičkom opkoljavanju Kine.¹⁵

¹³ Neoklasični realista Beri Pozen (Barry R. Posen) (2014, 1) pod velikom strategijom (*grand strategy*) podrazumeva „teoriju države kako da proizvede bezbednost za sebe“. Pozen je, uz Lejna (2006), Miršajmera (2018), Stivena Volta (Stephen M. Walt) (2018) i Dejvida Hendriksona (David C. Hendrickson) (2018) jedan od najistaknutijih kritičara američke velike strategije liberalne hegemonije. Sem Hendriksona, ovi autori su realisti, i smatraju da SAD treba da se vrate na svoju tradicionalnu veliku strategiju „ofšor uravnoteživanja“, koju Pozen naziva i uzdržavanje (*restraint*). Iako ova strategija jeste primarno motivisana ideološkim razlozima – wilsonijanskom idejom da se „svet učini bezbednim za demokratiju“, odnosno uspostavi takav svetski poredak u kome bi američke vrednosti i njihov politički i ekonomski sistem bili bezbedni (Ikenberry 2020) – činjenica da je ona omogućena i podstaknuta unipolarnom raspodelom moći u međunarodnom sistemu (za koju ne postoji presedan u moderno doba) daje joj i realističku crtu (Trapara 2022).

¹⁴ Da je njihova hegemonija „po pozivu“ isticali su i Atinjani pred Spartancima uoči Peloponeskog rata: „Ali, mi je zaista nismo uzeli na silu. Jer, kada ste vi odbili da se i dalje borite sa ostacima neprijateljske vojske, nama su prišli saveznici moleći nas da se prihvatimo vođstva“ (Tukidid 1999, 52).

¹⁵ Među ovim aranžmanima najznačajniji je Quad, odnosno Kvadrilateralni bezbednosni dijalog, koji od obnavljanja ove inicijative 2017. čine SAD, Indija, Japan i Australija, a u proširenoj formi Quad Plus pridružuju mu se i Južna Koreja, Vijetnam i Novi Zeland. Sakva (2023b, 164, 311) naziva „jezgrom azijskog NATO“, uz rezervu da se Indija suprotstavila njegovom prerastanju u puni vojni

Zapravo, američko geopolitičko opkoljavanje Kine u ovom trenutku više je pomorskog nego kopnenog karaktera. Ono se ogleda kroz insistiranje Vašingtona na kontroli nad „prvim i drugim lancem ostrva“ u blizini kineske pacifičke obale, kako se kineskoj ratnoj mornarici ne bi dozvolilo da postane konkurentna s američkom ni u bliskim morima (a kamoli na otvorenom moru), što Kinu drži u bezbednosno inferiornom položaju u slučaju eventualnog oružanog sukoba (Yoshihara, Holmes 2010, 34–35). Pomorski karakter kinesko-američkog geopolitičkog rivalstva je prirodna posledica činjenice da je Kina zapravo maritimna sila – sila *Rimland*-a, kako je klasik geopolitike Nikolas Spajkmen (Nicholas J. Spykman) (2007 [1942], xxvii) nazvao obodna područja Evroazije – budući da najveći deo njenog stanovništva i ekonomije gravitira ka moru. Zbog toga je u jednom trenutku izgledalo da svet, nakon jednog veka dominacije kopnene moći, ulazi u „neomahanovsko“ doba, odnosno da pomorska moć ponovo postaje ključna u borbi za svetsku prevlast, onako kako je nekada ustanovio drugi klasik geopolitike, Alfred Tejer Mahan (Alfred Thayer Mahan). Rusko-ukrajinski rat, međutim, pokazuje da „makinderovsko“ doba, nazvano po trećem velikom klasiku geopolitike, Halfordu Makinderu (Halford J. Mackinder), koji je početkom 20. veka ustanovio prelazak sa dominacije pomorske na kopnenu moć, još uvek nije za nama, a to ima indirektno implikacije i za američko-kinesko rivalstvo. Naime, prema Makinderu (2009 [1919]) se glavna borba za svetsku prevlast odvija na evroazijskom kopnu, za čiju kontrolu je najvažnije ovladati njegovim „predelom srca“ (*Heartland*) – središnjim delom Evroazije, s koga vode otiču ka Severnom ledenom okeanu i unutrašnjim jezerima. Kao prečicu za ovladavanje „predelom srca“ Makinder (2009 [1919], 105, 120–121, 150) je video kontrolu nad Istočnom Evropom – područjem baltičkog i crnomorskog sliva – oko koga su se u njegovo vreme otimala Nemačka i Rusija. Ako se to primeni na današnji sukob u Ukrajini, jasno je da bi SAD u slučaju poraza Rusije došle nadomak kontrole nad čitavom Istočnom Evropom, a potencijalno i „predelom srca“ – ako bi ruski poraz značio i političku destabilizaciju ove velike sile i instaliranje prozapadnog režima u njoj (Trapara 2014). U tom slučaju, Kina bi se mogla, osim sa mora, naći okruženom i sa kopna, i to preko svoje najranjivije severne granice, što bi je dovelo u trajno inferiornu bezbednosnu položaj, a SAD na prag potčinjavanja i same Kine i uspostavljanja globalne hegemonije.

Širenje sfere uticaja SAD, onda kada je bilo nasilno, najčešće je podrazumevalo kršenje međunarodnopravnih pravila koja se tiču bezbednosti, pre svega zabrane pretnje i upotrebe sile i načela neintervencije. Osim u slučaju Avganistana, oružane

---

savez. Pored ovog, SAD su 2021. sa Britanijom i Australijom, kao strateški bitnom državom Indopacifičkog regiona, formirale trilateralno bezbednosno partnerstvo pod skraćenicom AUKUS.

intervencije i drugi subverzivni oblici mešanja u unutrašnje poslove suverenih država nisu imali odobrenje Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, zahvaljujući pravu veta koje u tom telu imaju Kina i Rusija.¹⁶ Protivpravne jednostrane akcije SAD su, posebno od administracije Džordža Buša mlađeg (George W. Bush) naovamo postale sistematske, a na njih će se Obamina i Bajdenova administracija nadovezati lansiranjem koncepta „poretka zasnovanog na pravilima“ (*rules-based order*). Ovaj koncept bi trebalo da opravda zaobilaznje SB UN pozivanjem na neka nepisana pravila koja odstupaju od pozitivnog međunarodnog prava ili njegovu široko tumačenje, tako da ispadne da su zapravo rivalske sile te koje svojom legalnom upotrebom prava veta podrivaju međunarodni poredak (Dugard 2023). Pravni revizionizam SAD uzeo je maha naročito otkad je Vašington počeo da, kroz uvođenje protekcionističkih mera koje podrivaju slobodu međunarodne trgovine – naročito počev od Trampove administracije – krši i međunarodna ekonomska pravila koja je takoreći sam oblikovao, i gde umesto prava veta rivalskih sila postoji vodeći položaj SAD u međunarodnim ekonomskim institucijama (Casarini 2019, 2–3).¹⁷ Optužbe na račun Kine da ona profitira tako što „namešta“ ekonomska pravila nisu uverljiva, ako se zna da je Kina najveći deo svog ekonomskog uspona ostvarila igrajući po važećim pravilima i uz podršku SAD. O „nameštanju“ pravila međunarodne ekonomije na štetu SAD će se početi govoriti tek kad se bude ispostavilo da postojeća pravila više odgovaraju Kini nego SAD koje su ih kreirale, te da Kina sasvim legalno može da pretekne Ameriku po ekonomskoj moći, što će Vašington i prinuditi da krši sopstvena pravila da bi obuzdao kineski rast.¹⁸

---

¹⁶ Vratimo se za trenutak na Organskog i njegovu tezu da dominantna sila mora biti zadovoljna postojećim poretkom, jer ga je sama kreirala. Na primeru poretka Ujedinjenih nacija vidimo da to nije nužno. SAD jesu dale odlučujući doprinos u njegovom kreiranju 1945, ali u kontekstu u tom trenutku još uvek prisutnog savezništva s Kinom i Rusijom (Sovjetski Savez), koje će u Savetu bezbednosti UN dobiti pravo veta. SAD će naknadno „otkriti“ svoje nezadovoljstvo tim poretkom kada te sile (najpre Sovjetski Savez, a zatim u posthladnoratovskom periodu sve izraženije i Rusija i Kina) budu počele da korišćenjem veta blokiraju američke hegemonističke poduhvate, čime će naterati Vašington da pri upotrebi sile prosto zaobilazi SB UN i time krši međunarodno pravo i poredak zasnovan na Povelji UN, nastojeći da, kako kaže Sakva, izvrši „veliku zamenu“ istog svojom liberalnom hegemonijom (2023b, 8).

¹⁷ Hendrikson (2018) govori o američkom narušavanju liberalnog ekonomskog poretka zarad uspostavljanja hegemonije, kao čiji rezultat nastaju „javna loša“ (*public bads*) umesto javnih dobara (*public goods*), posebno kritikujući antiliberalnu politiku korišćenja ekonomskih sankcija u političke svrhe. Kad smo kod sankcija, odmah se može napraviti paralela s ponašanjem Atine prema spartanskim saveznicima, kao jednom od neposrednih povoda za Peloponeski rat.

¹⁸ „Nameštanje“ međunarodnih ekonomskih pravila (*rigged rules of the international economy*) na štetu SAD (koje bi inače po „fer“ pravilima navodno uvek „pobeđivale“), prvi je pomenuo Džozef Bajden (2020, 70) u svom programskom autorskom tekstu u toku kampanje za predsedničke izbore 2020. U „Privremenom vodiču za strategiju nacionalne bezbednosti“ koji je objavio ubrzo po dolasku

Konačno, treći element američkog revizionizma/hegemonizma prema Kini trenutno nije aktivno prisutan, ali bi mogao da bude. Videli smo da su u širenju svoje sfere uticaja u Evropi i na Bliskom istoku SAD više puta posegle za politikom promene režima kod tzv. „otpadničkih država“ (*rogue states*), kako bi se spoljne politike tih država trajno izmenile tako da postanu prozapadne, odnosno potčinjene američkoj hegemoniji.¹⁹ Spoljna politika Rusije velikim delom je zasnovana na očekivanju da bi SAD mogle isti recept da primene i u njoj, a stavljanje ruskog predsednika Vladimira Putina na poternicu Međunarodnog krivičnog suda moglo bi da se posmatra kao naznaka u tom pravcu. Što se tiče Kine, postoji dvodecenijska istorija američkog nepriznavanja kineskog režima, između pobede Maove revolucije 1949. i Niksonovog otvaranja prema NR Kini početkom 70-ih prošlog veka. Štaviše, i sam Elison (2017, 223–225) kao jednu od opcija na američkom stolu pominje podriavanje Kine iznutra obnavljanjem podrške demokratskom pokretu, svojevremeno nasilno ugušenom na Tjenanmenu 1989. Iza američke taktike promene režima stoji verovanje u univerzalnu privlačnost liberalne ideologije, demonstriranu dobrovoljnim pristupanjem istočnoevropskih država sferi uticaja SAD. Otuda i očekivanje da bi i kineski narod u nekom trenutku mogao dobrovoljno da se prikloni liberalno-demokratskoj alternativi, samo ako mu ona bude na odgovarajući način ponuđena, te da zbací svoj režim i potčine se američkoj hegemoniji. Demokratizacija Kine, međutim, ne mora da bude sredstvo njenog

---

na mesto predsednika, rekao je i sledeće: „Postaraćemo se da pravila međunarodne ekonomije nisu nagnuta (*tilted*) na štetu Sjedinjenih Država. Ojačaćemo postojeća trgovinska pravila i stvoriti nova koja promovišu poštenje (*fairness*)“ (The White House 2021, 15). Za razliku od Trampa, koji se predstavljao kao otvoreni protivnik globalizacije, zagovarao i uvodio protekcionističke mere i povlačio se iz multilateralnih ekonomskih aranžmana, Bajden se poslužio ovim „lukavstvom“ da bi naglasio da SAD navodno ostaju posvećene otvorenom globalnom ekonomskom poretku, iako nisu sasvim zadovoljne njegovim „nameštenim“ i „nagnutim“ pravilima po kojima Kina više profitira od njih. Bajdenova administracija unapredila je Indopacifičku strategiju koju je 2017. lansirao Tramp, uspostavljanjem Indopacifičkog ekonomskog okvira (IPEF), čiji je cilj da ekonomskim vezivanjem država regiona za SAD nadopuni pomenute regionalne bezbednosne aranžmane (zbog čega ovu strategiju zovu i „ekonomskim NATO“), ne bi li suzbio ekonomski uticaj Kine u susedstvu i njenu inicijativu „Pojas i put“ (Uddin, Lau 2023, 268–400). Kršeći međunarodnopravni bezbednosni poredak zasnovan na Povelji UN, na čije formiranje su značajno uticale (zato što u Savetu bezbednosti Kina i Rusija imaju pravo veta), kao i poredak ekonomskih pravila, koji su oblikovale još dominantnije (zato što Kina trenutno više prosperira od njega), SAD zapravo pokazuju da su sila nezadovoljna *statusom quo*. A ako Organski (1958, 329) kaže da su „moćne i nezadovoljne nacije te koje započinju svetske ratove“, jasno je ko je u odnosu SAD i Kine moćna i nezadovoljna nacija koja izaziva rat, što direktno protivreči njegovoj oceni da to ne može da bude dominantna sila.

¹⁹ I ovde je upadljiva paralela sa Atinom i njenim promovisanjem demokratskog poretka među grčkim državicama, koje bi onda bile uvučene u njenu sferu uticaja.

podrivanja, već i upravo suprotno, ali o tome više u sklopu razmatranja izgleda rata i mira između Kine i SAD u poglavlju koje sledi.

Hoće li biti rata? – pozitivni primeri i preporuke

Kako i teorija (neoklasični realizam) i praksa (tri od četiri Elisonova slučaja koji nisu okončani ratom) upućuju na to da je *status quo* politika država, nezavisno od kretanja odnosa moći među njima, činilac koji najviše doprinosi miru, najsigurnije rešenje za sprečavanje rata SAD i Kine bila bi preorijentacija Vašingtona sa revizionističke velike strategije liberalne hegemonije na *status quo* strategiju „ofšor uravnoteživanja“. Iako nije ustanovio da je američki hegemonizam taj koji potencijalno može da izazove rat, odnosno da se savremeno rivalstvo SAD i Kine odvija po modelu obrnute Tukididove zamke, Elisonova (2017, 221–223) prva preporuka za politiku SAD – prilagođavanje Kini – u suštini podseća na ovo rešenje. Strukturni činilac – mirni uspon Kine i dalje opadanje relativne moći SAD – delom može da utiče na izmenu američke velike strategije, tako što bi spoljnopolitička elita SAD shvatila da je hegemonistička politika u datoj raspodeli moći neodrživa. Međutim, strukturni činilac nije dovoljan – promena bi morala da se desi i na unutrašnjem planu. SAD bi morale da napuste ideju o „izuzetnosti“ liberalne ideologije koja im daje opravdanje, ali i nameće obavezu sprovođenja hegemonističke politike, te stvara (lažno) uverenje da je njen uspeh moguć. Da pojasnimo ovo poslednje – SAD su za vreme Hladnog rata vodile defanzivnu politiku obuzdavanja (*containment*) Sovjetskog Saveza, ali s krajnjim ciljem da sprovedu potiskivanje svog protivnika (*roll-back*), a zatim i njegov poraz i nametanje mu globalne hegemonije, jer su verovala da će superiornost njihove ideologije to učiniti bolje nego „tvrda“ – vojna i ekonomska moć. Način na koji se Hladni rat završio donekle im je dao za pravo, te će i sada biti jako teško da SAD napuste ideju da bi i njihovo rivalstvo sa Kinom moglo da ima sličan ishod – unutrašnji preobražaj rivala koji bi za posledicu imao njegovo prihvatanje američke hegemonije. Na ovo liči i Elisonova (2017, 225–227) preporuka o „pregovaranju dugog mira“ s Kinom, koji ne bi bio ništa drugo nego kinesko-američki hladni rat. Uz to, ni napuštanje liberalizma u spoljnoj politici ne bi automatski rešilo problem, jer sve realističke pristalice „ofšor uravnoteživanja“ ističu Kinu kao najveću pretnju SAD, zalažući se za njeno obuzdavanje. Ovo bi moglo da pokrene bezbednosnu dilemu i, čak i u odsustvu revizionizma ijedne od strana, dovede do sukoba.

Pošto se, dakle, američko napuštanje hegemonizma, usled snage liberalne ideologije, u ovom trenutku može smatrati nereálnim, a čak ni realistička alternativa

ne bi garantovala izbegavanje sukoba, potrebno je razmotriti i druge činioce koji smanjuju ili povećavaju izgleda za rat između dveju supersila. Ovde nam Alisonovi pozitivni istorijski primeri i preporuke već mogu biti od pomoći. Valjalo bi krenuti s poukama iz Hladnog rata SAD i Sovjetskog Saveza, jer je to najsvježiji primer koji dosta i podseća na aktuelni američko-kineski slučaj. Alison (2017, 206–210) je u pravu da su nuklearno oružje i odvracanje bili jedan od odlučujućih činilaca koji su sprečili da Hladni rat postane „vruć“. Kako je i Kina nuklearna sila s kapacitetima „drugog udara“, ovaj činilac će i u američko-kineskom slučaju snažno delovati u prilog očuvanja mira. Teza o „nuklearnom miru“ (da nuklearne sile međusobno ne ratuju), međutim, nije stopostotno sigurna, te se na nju ne sme isključivo osloniti – valjalo bi zato razmotriti još neke činioce, različite u odnosu na Hladni rat, koji deluju suprotno, odnosno povećavaju mogućnost izbijanja sukoba. Prvi je da između SAD i Kine nemamo čistu bipolarnost kao u američko-sovjetskom slučaju. Sistem je i dalje unipolaran, a i ako daljim usponom Kine postane bipolaran, postojaće i Rusija kao treća respektabilna sila, kao i nekoliko potencijalno „svojevlavih“ regionalnih sila, čije bi delovanje moglo da destabilizuje sistem i putem „okivanja“ uvede Kinu i SAD u prerani sukob.²⁰ Na to da trenutna vojna avantura Rusije u Ukrajini ima upravo takav kapacitet, ne treba posebno upozoravati. No, ako bi se Rusija sa trenutnog ograničenog (regionalnog) revizionizma vratila *status quo* politici, mogla bi čak da odigra suprotnu, uravnotežujuću ulogu i pomogne da se izbegne američko-kineski rat – naročito ako se dogodi opcija koja se ne sme isključiti, a to je da i Kina jednog dana posegne za revizionizmom.²¹ Druga opasnost leži u tome što je kinesko-američko rivalstvo pretežno pomorsko (takva su bila i rivalstva iz Alisonovih primera Engleske i Holandije, Britanije i Nemačke, te SAD i Japana), a na moru postoji veća mogućnost da neki incident eskalira ka totalnom ratu, što i sam Alison (2017, 167–173) razmatra kao jedan od scenarija. Verovatnoća nenamerne eskalacije bila bi manja kad bi od rivala jedan bio kopnena, a drugi pomorska sila (sudar „telurokratije“ i „talasokratije“), kakvi su bili slučajevi Hladnog i pre toga Peloponeskog rata (Tukidid 1999, 27).

Šta je s ostalim Alisonovim primerima i preporukama? „Redefinisanje odnosa“ (Allison 2017, 227–231) je zanimljiva, mada nesigurna ideja da bi zajednički globalni problemi (kojih tek nakon izlaska Alisonove knjige ima sve više, poput pandemije kovida, ali i neizvesnosti u pogledu razvoja „veštačke inteligencije“, koja je bila jedna

---

²⁰ Toga je svestan i Alison (2017, 211–212) kad kaže da savezništva mogu dovesti do „fatalne privlačnosti“. Sakva (2023b, 190) tvrdi da Kina od 2022. i izbegava formalni savez s Rusijom, kako ne bi bila uvučena u njen proksi rat protiv SAD, ali i da Rusija izbegava isto jer ne želi da bude uvučena u kinesko-američko rivalstvo.

²¹ Sakva (2023b, 149, 176) govori o potencijalu neorevizionizma da preraste u puni revizionizam, što se 2022. dogodilo Rusiji.

od tema samita Bajden–Si u novembru 2023) mogli da utiču na približavanje dveju sila. To bi opet u suštini podrazumevalo preorijentaciju SAD na *status quo* politiku, ali ostaje pitanje šta se može uraditi pre toga. Još neke preporuke izvedene iz istorijskih primera – poput podvrgavanja zajedničkom autoritetu, institucionalnih i ekonomskih veza među rivalima (Allison 2017, 190–191, 194, 210–211) – takođe su nesigurne, jer postoji i niz suprotnih primera kad nisu pomogle da se rat izbegne (poput neuspeha ekonomskih veza da spreče Prvi svetski rat, odnosno Društva naroda da spreči Drugi). Zato bi se za kraj valjalo osvrnuti na preostalu Elisonovu preporuku kao najzanimljiviju i potencijalno efikasnu, ali tako što će se ona „izvrnuti naglavačke“. Umesto ideje o podrivanju Kine demokratijom, zašto se uvođenje demokratskog sistema u Kinu ne bi moglo posmatrati upravo kao rešenje za američko-kineski mir? I to po istom modelu po kome je svojevremeno liberalna i demokratska Britanija prepustila vođstvo liberalnim i demokratskim SAD (Allison 2017, 196–197). Ako bi se Kina temeljno demokratski reformisala, a ipak rešila da zadrži status velike sile, zašto bi za SAD bilo neprihvatljivo da se pomire s tim da im hegemonija više nije neophodna da bi učinile svet „bezbednim za demokratiju“, već da se to može ostvariti i kroz ravnopravno američko-kinesko (uz učešće i drugih respektabilnih demokratizovanih sila) upravljanje međunarodnim poretkom?²² Ovo poglavlje biće zaključeno stavom da bi poslednja navedena preporuka bila i najbolja za američko-kineski i ujedno svetski mir, uz istovremeno odbacivanje neutemeljene ideje nekadašnjeg singapurskog lidera Li Kvan Jua (Lee Kuan Yew) koju Elison (2017, 220) navodi, da bi se Kina navodno „raspala“ ako bi uvela demokratiju, kao i insistiranje samog Elisona (2017, 200) da države treba da budu kulturno bliske (poput Britanije i SAD), jer je današnja kultura svakako mnogo globalizovanija nego u nekim ranijim vremenima.

Zaključak

Elisonov koncept Tukididove zamke, iako ne sasvim originalan, svakako je koristan za razumevanje međunarodnih sukoba. Cilj ovog rada nipošto nije bio da

²² O ravnopravnom upravljanju, odnosno ko-vladavini međunarodnim poretom od strane dveju supersila, ali bez podele sfera uticaja kakva je postojala u Hladnom ratu, govori i Jang Juan (*Yang Yuan*) (2018, 193–235). Prema njemu, ovakvo upravljanje postaje moguće kad se isključi mogućnost rata među velikim silama, a njihove uloge diferenciraju u smislu da svaka od njih zadovoljava međusobno različite potrebe manjih država u poretku. Ovo se po Jangu već dešava u azijsko-pacifičkom regionu, gde SAD državama zadovoljavaju bezbednosne, a Kina ekonomske potrebe. Smatrajući Elisonov koncept Tukididove zamke preteranim, jer je mogućnost rata među velikim silama danas mala, Jang tvrdi da se ko-vladavinom izbegava Čerčilova zamka – upadanje sila u dugoročnu konfrontaciju hladnoratovskog tipa, ništa manje štetnu od oružanog sukoba.

ga ospori, već koriguje i dopuni. Promena u raspodeli moći između „vladajuće“ i „rastuće“ sile jeste bitan strukturni činilac koji povećava verovatnoću izbijanja rata među njima, što nedvosmisleno pokazuje i većina istorijskih primera koje je Elison uzeo u obzir. Međutim, činjenicu da u nekim slučajevima do rata ne dolazi trebalo je objasniti na sistematičan način, što je učinjeno primenom neoklasičnog realizma i identifikacijom revizionističke politike jednog ili oba rivala kao činioca koji odlučujuće doprinosi da rat zaista i izbije, odnosno *status quo* orijentacije kao činioca koji favorizuje mir. Motiv za to, kao i kod Elisona, jeste potraga za odgovorom na pitanje o (ne)izbežnosti američko-kineskog rata, odnosno želja da se takav tragičan ishod izbegne. Na američko-kineski slučaj primenljiva je i najvažnija korekcija Elisonovog koncepta izvedena u ovom radu – uzimanje u obzir da i „vladajuća“ sila može da bude revizionistička, odnosno da teži globalnoj hegemoniji koju, iako kontroliše veliki deo međunarodnog sistema i njegovih pravila, još uvek ne poseduje. Ta situacija nazvana je obrnutom Tukididovom zamkom, te je ustanovljeno da se ona javlja upravo kod savremenog rivalstva SAD i Kine. Pritom nije sporno da su u toj dijadi SAD „vladajuća“, a Kina „rastuća“ sila, kako Elison ocenjuje. Sporno je što izostaje ocena njihove orijentacije koja bi odgovarala stvarnosti – dok je uspon Kine (barem za sada) u najvećoj meri miroljubiv i usmeren ka očuvanju *status quo*-a, ponašanje SAD je hegemonističko, kako prema Kini tako i u odnosu na ceo međunarodni sistem. Drugim rečima, Elisonovo poimanje strukture američko-kineskog rivalstva nije sporno, ali poimanje procesa jeste. U tom procesu SAD, a ne Kina, deluju kao pokretač dinamike eskalacije koja bi mogla odvesti ka sukobu svetskih sila. Miran uspon Kine ne samo što nije uzrok američke politike – hegemonizam je izbor SAD – već bi se u daljem razvoju događaja (pod uslovom da Kina zadrži *status quo* orijentaciju) čak mogao pokazati kao činilac koji doprinosi miru, tako što bi povratio ravnotežu snaga narušenu krajem Hladnog rata. No, pored ove realističke zamisli, javila se potreba da se i potencijalna demokratizacija u Kini istakne kao činilac koji bi mogao da doprinese tome da je SAD prihvate kao ravnopravnog partnera u upravljanju svetskim poretkom. Prednost neoklasičnog realizma i jeste u tome što je, kroz razmatranje činilaca sa jediničnog nivoa analize, otvoren za kombinovanje sa drugim teorijama i školama mišljenja, u ovom slučaju s liberalnom teorijom „demokratskog mira“. U tom smislu, ovaj rad se može zaključiti pozivanjem na Elisonovu (2017, 240) rečenicu da državnicima koji bi hteli da se prilagode promenama stvarnosti i izbegnu rat, „neće početi na bolji način nego tako što će ponovo pročitati Tukididov *Peloponeski rat*“. Zapravo, ponovno čitanje bilo kog kapitalnog dela o međunarodnim odnosima, od Tukidida do Elisona, imperativ je ukoliko se koncepti izneseni u njima žele prilagoditi stvarnosti i tako uvećati njihova upotrebna vrednost za postizanje bilo kog cilja, uključujući i očuvanje mira kao onaj najprioritetniji.

Rad je nastao u okviru projekta „Srbija i izazovi u međunarodnim odnosima 2024. godine“, koji finansira Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije, a realizuje Institut za međunarodnu politiku i privredu tokom 2024. godine.

Bibliografija

- Allison, Graham. 2017. *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?* Melbourne and London: Scribe.
- Biden, Joseph R. 2020. "Why America Must Lead Again: Rescuing U.S. Foreign Policy After Trump". *Foreign Affairs* 99 (2): 64–76.
- Casarini, Nicola. 2019. "US-China Trade War: Why Should the EU Take Sides and Favour the Rules-Based Order". IAI Commentaries 19/47.
- Christensen, Thomas J. and Jack Snyder. 1990. "Chain Gangs and Passed Bucks: Predicting Alliance Patterns in Multipolarity". *International Organization* 44 (2): 137–168.
- Dugard, John. 2023. "The Choice Before Us: International Law or a 'Rules-Based International Order'?". *Leiden Journal of International Law* 36: 223–232.
- Gilpin, Robert. 1981. *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hendrickson, David C. 2018. *Republic in Peril: American Empire and the Liberal Tradition*. New York: Oxford University Press.
- Huwaidin, Mohamed Bin and Osman Antwi-Boateng. 2022. "The Rise of China as a Hegemonic Power: The Case for a Partial Peaceful Rise". *Journal of Regional Security* 17 (2): 187–208.
- Ikenberry, G. John. 2020. *A World Safe for Democracy: Liberal Internationalism and the Crises of Global Order*. New Haven and London: Yale University Press.
- Jervis, Robert. 1978. "Cooperation Under the Security Dilemma". *World Politics* 30 (2): 167–214.
- Kissinger, Henry. 2014. *World Order: Reflections on the Character of Nations and the Course of History*. London: Penguin Books.
- Layne, Christopher. 2006. *The Peace of Illusions: American Grand Strategy from 1940 to the Present*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Mackinder, Halford J. 2009 (1919). *Democratic Ideals and Reality*. London: Faber and Faber.
- Mearsheimer, John J. 2001. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: Norton.
- Mearsheimer, John. J. 2018. *The Great Delusion: Liberal Dreams and International Realities*. New Haven and London: Yale University Press.

- Organski, A. F. K. 1958. *World Politics*. New York: Alfred A. Knopf.
- Posen, Barry R. 2014. *Restraint: A New Foundation for U.S. Grand Strategy*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Rose, Gideon. 1998. "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy". *World Politics* 51 (1): 144–172.
- Sakwa, Richard. 2023a. "Is China Revisionist? China, the Political West, and the International System". In: *New Chinese Initiatives for a Changing Global Security*, edited by Nenad Stekić and Aleksandar Mitić, 33–46. Belgrade: Institute of International Politics and Economics.
- Sakwa, Richard. 2023b. *The Lost Peace: How the West Failed to Prevent a Second Cold War*. New Haven and London: Yale University Press.
- Schweller, Randall L. 1994. "Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back in". *International Security* 19 (1): 72–107.
- Schweller, Randall L. 1996. "Neorealism's Status Quo Bias: What Security Dilemma?" In: *Realism: Restatements and Renewal*, edited by Benjamin Frankel, 90–122. London and New York: Frank Cass.
- Schweller, Randall L. 1998. *Deadly Imbalances: Tripolarity and Hitler's Strategy of World Conquest*. New York: Columbia University Press.
- Schweller, Randall L. 2010. "Entropy and the Trajectory of World Politics: Why Polarity Has Become Less Meaningful". *Cambridge Review of International Affairs* 23 (1): 145–163.
- Spykman, Nicholas J. 2007 (1942). *America's Strategy in World Politics: The United States and the Balance of Power*. New Brunswick and London: Transaction Publishers.
- Stekić, Nenad. 2023. *A Hesitant Hegemon: Layers of China's Contemporary Security Policy*. Belgrade: Institute of International Politics and Economics.
- The White House. 2021. *Interim National Security Strategic Guidance*. March 2021. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>
- Trapara, Vladimir. 2014. „Savremeni značaj Makinderovog koncepta Istočne Evrope: slučaj ukrajinske krize“. *Međunarodna politika* 65 (1155–1156): 26–43.
- Trapara, Vladimir. 2022. "Critique of the Critique: Why Realist Opponents of Liberal Hegemony Miss the Target?". *The Review of International Affairs* 73 (1185): 5–25.
- Tukidid. 1999. *Peloponeski rat*. Beograd: Prosveta.
- Uddin, M. Jashim and Raymond Kwun-Sun Lau. 2023. "Rules-Based International Order and US Indo-Pacific Strategy: What Does It Mean for China's BRI?". *Journal of Liberty and International Affairs* 9 (1): 386–400.

- Vučetić, Srđan. 2022. "China and Its Region: An Assessment of Hegemonic Prospects". *Journal of Regional Security* 17 (2): 155–186.
- Walt, Stephen M. 2018. *The Hell of Good Intentions: America's Foreign Policy Elite and the Decline of U.S. Primacy*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Waltz, Kenneth N. 1979. *Theory of International Politics*. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley.
- Yuan, Yang. 2018. "Escape Both the 'Thucydides Trap' and the 'Churchill Trap': Finding a Third Type of Great Power Relations under the Bipolar System". *The Chinese Journal of International Politics* 11 (2): 193–235.
- Yoshihara, Toshi and James R. Holmes. 2010. *Red Star over the Pacific: China's Rise and the Challenge to U.S. Maritime Strategy* (e-book). Annapolis: Naval Institute Press.

Vladimir TRAPARA

**THE INVERSE THUCYDIDES'S TRAP:
THE STRUCTURE AND PROCESS OF THE US-CHINA RIVALRY**

Abstract: The rising severity of the United States-China rivalry has become the primary element of contemporary international relations, posing the "million-dollar question" of whether there will be a war between the two world powers. American political scientist Graham T. Allison formulated and applied the concept of Thucydides's trap—the structural stress caused by a "rising" power's threat to displace a "ruling" one—to the US-China rivalry, which in most historical cases resulted in war. The author sees the fundamental weakness of Allison's concept in the neorealist emphasis on the structural factor of the distribution of power among the actors at the expense of the process factor of their revisionist or *status quo* orientation, besides which Allison makes an unfounded presumption about "ruling" power's *status quo* orientation. From the neoclassical realist viewpoint, the author corrects Thucydides's trap concept, pointing to the revisionism of one or both rivals "caught" in it as the decisive factor in the outbreak of war while singling out hegemonism as a particularly dangerous form of revisionism. The author refers to the situation when the "ruling" power attempts to achieve hegemony as the reverse Thucydides trap. This paper's principal thesis is that there is an inverse Thucydides's trap between the contemporary United States and China due to the US's endeavour to impose its hegemony on China and the rest of the international system. Through reinterpretation of Allison's historical case studies based on neoclassical realism and the introduction of the concept of inverse Thucydides's trap, the author formulates new recommendations for the prevention of the US-China conflict in the future.

Keywords: (inverse) Thucydides's trap, Graham Allison, US-China rivalry, American hegemonism, neoclassical realism.